Tottilan kurssikeskuksen perintö jatkuu monessa muodossa

Tottilan porukkaa kokoontui muistelemaan

LAURA KROOK

Takoja-lehdessä 1/2015 kerrottiin Liisa Kollin elämästä ja työstä, myös Tottilan kurssikeskuksen henkisen perinnön vaalijana. Tottilasta oli sarja hyviä kuvia artikkelin yhteydessä. Liisan kutsumana kokoontui kesäkuussa 2016 Rihun Särkniemen tilalle joukko ihmisiä, jotka aikoinaan, noin neljä vuosikymmentä sitten, olivat mukana nk. Tottilan porukassa, eli viljelystä kiinnostuneiden ryhmässä. Kaikki silloin aktiiviset ryhmäläiset eivät olleet tähän tapaamiseen päässeet. Dynaamisuutta silti riitti ja keskustelussa tuli ilmi, miten monella tavalla Tottila on jättänyt jälkensä siellä olleisiin. Tottila ei ole vain kaistale historiaa, vaan siellä on luotu perustuksia mm. Snellman-korkeakoululle, Ruskovilla Oy:lle, Rihun ry:n toiminnalle ja Itu Oy:lle.

Jaana Koverola

Vasemmalta Mauno (tai Manu) Mattson, Anneli Wahlsten, Kaarina Amberla, Merja Ekholm, Hilja ja Raimo Rask, Antti Hovi, Laura Krook sekä Liisa Kolli.

Tottila – entinen kansakoulu Artjärven maalaismaisemassa – oli muutaman vuosikymmenen ajan lukuisien eri alojen antroposofisten kurssien, steinerkoulujen maatalousleirien ja biodynaamisen viljelyn kokeellisen harjoittamisen keskus Suomessa. Koulun peltoa ja pihaa kunnostettiin ja elävöitettiin talkoovoimin. Lisäpontta siihen saatiin Rudolf Steinerin Maatalouskurssin tutkimisesta, biodynamiikkaa käsittelevistä esitelmistä ja kursseista. Puutarhuri Pentti Valkama antoi tietoa ja ohjausta vankalla kokemuksellaan ja maatalouden perinnetiedon tuntemuksellaan. Tottila olisi haluttu pitää, mutta Snellman-korkeakoulu vaati varoja ja toiminnan keskittämistä 1980-luvun alkupuolella, joten siitä luovuttiin. Snellman-korkeakoulussa ja Rihussa jatkettiin Tottilassa aloitettua luonnon havainnointia, biodynaamisten menetelmien ja kasvijalostuksen kehittämistä.

TOTTILAN PORUKKAA

Kesäkuinen luonto heleydessään ja Särkniemen koivikot vastaanottivat tapaamiseen päässeet. Läsnä olivat emännän Liisa Kollin lisäksi Itu Oy:n Merja Ekholm; Kaarina Amberla, joka on Karoliinisen instituutin dementiatutkija ja Merjan luokkatoveri Helsingin Rudolf Steiner -koulusta; Snellman-korkeakoulussa pitkää työuraa tehneet Hilja ja Raimo Rask; Ruskovilla Oy:n perustajat Anneli Wahlsten ja Mauno Mattson; Helsingin yliopiston tutkija Antti Hovi; vapaa toimittaja Jaana Koverola, sekä jutun laatija, vanhustenhoitaja Palvelukoti Sofiassa.

Päivän kulkuun mahtui paljon jälleennäkemisen iloa, hyviä hetkiä yhteisesti valmistetun aterian äärellä sekä työskentelyä läheisen Armaslammin tilan pellolla ja kasvihuoneessa. Illan jo viiletessä nautittiin iltapalaa ja puhuttiin Tottilan ajasta, sen merkityksestä itse kunkin elämässä. Muisteltiin monia ihmisiä, joiden pyyteetön työ Tottilan Kannatusyhdistyksessä ja käytännössä mahdollisti toiminnan sujumisen.

TOTTILAN HENKEÄ

Lounasta valmisteltaessa palautui mieleen Tottilan ruokakulttuuri. Perustana oli kasvisruoan luonnonmukaisuus ja hyvä laatu, makuelämykset ja yhteiset ruokailuhetket ruokasalin ison pöydän ääressä työn lomassa. Aterioiden maittavuuteen vaikuttivat varmasti myös keittäjien taidot, ruokailijoiden kiitollisuus ja keittiötontun salaiset mausteet. Liisan hirsitalon keittiöön Särkniemessä saapui kuin ihmeen kautta Tottilan keittiön tunnelma, yhdessä tekemisen lämpö. Sama kokemus ryhmäläisiä edelleen yhdistävästä "näkymättömästä" saatiin myöhemmin Armaslammin työhetken aikana. Hedelmäpuuprojektin, johon myös edellä mainitussa artikkelissa lähemmin perehdyttiin, kummut kitkettiin ja niihin istutettiin sipulia. Osa porukasta työskenteli kasvihuoneessa. Kymmenien vuosien jälkeen tavoitettiin Tottilassa valinnut asenne työhön maan parissa – hartaus ja syventyminen. Ihmisten tietojen ja osaamisen, hyvien tarkoitusten ja luonnonhenkien mukanaolon hyväksyminen – olisiko se ilmapiiri, jota voi kutsua Tottilan hengeksi?

SIEMENIÄ JA HEDELMÄÄ

Monen mukana olleen toiveet Tottilassa opitun ja koetun eteenpäin viemisen suhteen eivät sinällään ole toteutuneet. Snellman-korkeakoulun biodynaamista linjaa ei enää ole. Kotimaisten biodynaamisten viljelijöiden määrä on vähentynyt. Kuitenkaan henkisten päämäärien puolesta tehty työ ei ole mennyt hukkaan. Elämä on prosessi, joka menee eteenpäin ja saa uusia, arvaamattomia muotoja. Tämä on vain hyväksyttävä. Tottilan porukasta on löytynyt aloitteentekijöitä ja kasvatusalan vaikuttajia, hoitajia ja viljelijöitä. Snellman-korkeakoulun syntyvaiheessa, Aijami ja Reijo Wileniuksen kannustamana, osa Tottilan porukkaa on ollut kantamassa Snellman-korkeakoulun syntyä ja toimintaa. Kesäseminaareissa Liisa ja kumppanit keräsivät rahaa yhdistyksel-

le myymällä ruokaa ja kahvia. Myöhemmin Liisa toimi korkeakoulun taloudenhoitajana ja opinto-ohjaajana. Hilja Rask on ollut "snellulaisten" luotettu emo ja pitkäaikainen toimistosihteeri, Raimo Rask opintosihteeri ja lehtori, luennoitsija. Jukka Jormola, ahkera ryhmäläinen, joka ei nyt paikalla ollutkaan, on myös toiminut kurssinpitäjänä ja luennoitsijana. Yrityksiä on johdettu ja perustettu. Viljelyä on jatkettu omissa kotipuutarhoissa ja opiskelua varmasti myös.

Talkootyötä läheisen Armaslammin tilan pellolla ja kasvihuoneessa. Jaana Koverola

KESKUSTELTUA

Raimo Raskin mukaan Tottila oli paikka, jossa opittiin havainnoimaan luontoa ja teoriat muuttuivat eläviksi. Opeteltiin lukemaan ja soveltamaan kylvö- ja korjuukalenteria. Kylvökokeita tehtiin ottaen huomioon planeettojen vaikutukset kylvöaikoihin. Koettiin oltavan mukana hengentieteellisessä tutkimuksessa. Pentti Valkama liitti mukaan tietojaan maatalouden vanhoista luonnonmukaisista viljelytavoista. Ulkomaisia luennoitsijoita kävi, mm. Jochen Bockemuhl ja Georg Wilhelm Schmidt. Schmidtin opetukset mm. maatiaisviljojen säilyttämisestä olivat jääneet mieleen. Liisa kertoi Schmidtin sanoneen, että pitää oppia kuulemaan, mitä kasvit puhuvat. Ilmastonmuutoksen myötä ne tarvitsevat yhä enemmän ihmisen apua säilyäkseen elinvoimaisina .

Merja "Mecku" Ekholm ja Kaarina Amberla ovat steinerkoulun "pioneereja" eli oppilaita Helsingin ensimmäisessä steinerkoulussa. Koulun kautta he saivat tietoutta ekologisesta ajattelusta. Merja kertoo yhden Tottilan hankinnan tärkeimmistä motiiveista olleen, että steinerkoululaisilta puuttui maatalousleiripaikka. Hän itse pitää Tottilan tehtävää erityisesti lasten ja nuorten kannalta olennaisena, antoihan se mahdollisuuden tutustua maahan ja sen hyvinvointia edistävään hoitamiseen. Meckulle ja Kaarinalle Tottila tarjosi myös kouluajan päätyttyä tilaisuuden tutustua biodynamiikkaan ja tehdä käytännön työtä maan parissa.

Toimittaja Jaana Koverola Mikkelistä oli ollut ensimmäisellä Biodynaamisen viljelyn kurssilla Rekolassa 70-luvun lopulla. Hän oli ajatellut: "Nyt tuli mielenkiintoista asiaa!" Siitä alkoi kiinnostus viljelyyn ja sen harjoittaminen kylvökalenteria käyttäen.

Anneli Wahlsten ja Mauno Mattson löysivät Tottilaan antroposofisilla kesäpäivillä näkemänsä ilmoituksen perusteella. Anneli sanoi: "Kiinnosti viljelyn syvin olemus, maatalouskurssi veti! Motivoivaa se homma siellä." Heidän kohdallaan Tottilan aika oli suuntaa-antava suureen elämänmuutokseen. Merja Ekholmilta saadusta ideasta poiki Ruskovilla Oy, yritys, joka toimii nykyisin Annelin vävyn johdolla. Molempien työ Helsingin keskustassa suuryrityksen palveluksessa vaihtui maaseutuyrittäjän elämään.

KOHTAAMISIA JA VIRKISTYMISTÄ

Antti Hovi oli seurannut steinerkoulun opettajan työmaata vaimonsa Maijan työn kautta . Hän koki Tottilan olleen heille rauhallinen turvapaikka, jossa koki aina virkistyvänsä, pääsevänsä kauemmas opettajan ja tutksijan hektisestä arjesta. Raimo Rask oli saanut pitkäaikaisia ystäviä Tottilasta, kokenut siellä olevien ihmisten välillä vahvoja kohtalonyhteyksiä. Hän sanoi, että Tottilassa elementaarimaailma otettiin huomioon ja sitä kunnioitettiin. "Tuntui, että tehtiin kaikessa yhteistyötä luonnonhenkien kanssa, ja se säteili myös mukana olevien muuhun elämään."

Monelle kaupungissa asuvalle viikonloput maalla olivat todellinen henkireikä. Ei vain työskentely ulkona raittiissa ilmassa maata hoitaen, vaan yhteiset hetket keskusteluineen – milloin työn lomassa, ruokapöydässä tai illanvietoissa. Puulämmitteistä saunaakin lämmiteltiin mieluusti ja sen antia arvostettiin.

Oma ensikohtaamiseni Tottilan kanssa tapahtui syksyllä, Mikaelin aikaan. Myös minä tulin vuoden 1978 kesäseminaarissa huomaamani ilmoituksen kutsumana. Olin nuori ja saanut seminaarista kiinnostuksen kipinän tutustua antroposofiaan myös käytännön työn kautta. Tottilan pihamaalla tapasin iäkkään, hieman ankaralta vaikuttavan mieshenkilön, Pentti Valkaman. Hieroessani tuttavuutta pensaiden nimiä kysellen tämä jyrähti: "Kuules tyttö. Pelkkä nimien tietäminen ei riitä. Täytyy tutustua asioiden syvempään olemukseen!" Pentin ankaruuden alta paljastui vähitellen mitä lämpimin, itselleen vaativa ja rehellinen persoona. Häneltä opin biodynaamisen kompostin tekoa. Kottikärryillä kärrättiin vuoronperään olkea, viherjätettä, lantaa ja maa-ainesta. Pentti korosti tärkeää olevan kompostin oikeanlainen hengittämis- ja lämpöprosessi, jonka tukemiseen myös kompostipreparaatteja tarvitaan. Snellman-korkeakoulun yleisopintovuodella Raimo Rask ja Jukka Jormola tutustuttivat meitä opiskelijoita eri eetterilaatuihin ja siihen, kuinka ne kasvin eri osissa ilmenevät. Tottilan keittiö tonttuineen tuli myös tutuksi: keittelin siellä ruokaa Liisan mentoroimana ja osin hänen tuotteitaan käyttäen taideseminaarin kursseilla ja steinerkoulun lastenleirillä.

KATSE TULEVAISUUTEEN

Ruskovilla Oy:n perustamisesta on kulunut tasan 35 vuotta. Ruskovillan vaiheet ovat kiinnostavat, ja siitä sovittiin alustavasti Särkniemessä tehdä oma kertomuksensa artikkelina Takojaan lähitulevaisuudessa.

Merja Ekholm on muun työnsä ohella, nyt jo eläkeläisenä, ollut vaikuttamassa Palvelukoti Sofian hallituksessa ja mukana sen antroposofisen hoitotyön koulutuksessa, joka jatkuu vielä viikonloppuisin tulevana syksynä ja talvena.

Jäljelle Tottilan ajoista on jäänyt myös kysymyksiä: Mihin suuntaan biodynaaminen viljely ja tutkimus ovat menossa? Mitä annettavaa Tottilan aikalaisten kokemuksilla on nuorille tässä ajassa? Ideanikkari Meckun pajasta singahti seuraava ehdotus: Voitaisi koota kirjaseksi, historiikiksi Tottilan vaiheita ja kokemuksia, sen mukaan, miten ihmiset niitä ovat valmiita jakamaan? Idea tarvitsee vielä kehittämistä ja ilmaa siipiensä alle. Tulevaisuuden siemeneksi…

Tottilan taustaa

Mistä syntyi ajatus hankkia vanha kansakoulu ja hehtaari maata itäiseltä Uudeltamaalta? Henkilökohtaisia muistoja.

MERJA EKHOLM

Jaana Koverola

Yhteistä työtä, yhteisiä hetkiä, merkittäviä tapaamisia. Moni myöhempi hanke alkoi itää tai sai ainakin voimaa Tottilan yhteisöllisestä talkoohengestä, jota muisteltiin Rihussa Heinolassa.

Kun minä kävin Steiner-koulua Helsingissä 1950–60-luvuilla, meillä ei ollut maatalouskurssia, niin kuin opetusohjelmaan kuului(si). Näin ollen tartuin tilaisuuteen heti, kun v. 1969 syyskaudella Aijami Wilenius, opettajani koulusta, soitti ja kysyi, lähtisinkö mukaan hankkeeseen perustaa maalle kurssikeskus, mihin mm. oppilaat tulisivat maatalousleirille.

Meistä voi nykyisin tuntua siltä, että kaikki säästöt ja karsinnat kouluverkossa tapahtuvat nyt ainutlaatuisina. Samaa elettiin kuitenkin myös 1960-luvun lopulla. Meidän pienessä kurssikeskusta puuhaavassa joukossa Reijo Wilenius tiesi, että Kouluhallituksessa on lista lakkautetuista kansa- ym. kouluista. Vietin siellä yhden pitkän päivän tehtävänäni seuloa laatikossa olevilta arkistokorteilta esiin kunnat, joissa koulukiinteistöt oli lakkautettu ja nyt maaaloineen myynnissä. Ehtona oli järkevä etäisyys, n. 100–150 km Helsingistä, rakennusten koko, maa-alan suuruus jne. Niitähän riitti!

Kokoamani listan pohjalta Steinerkoulun liitutaululle kirjoitettiin soveltuvien koulujen ja kuntien nimet tietoineen (esim. hinta, järvimaisema ym.). Kun tärkeät painopisteet oli sovittu, ei valittavaa ollut suuren suuresti. Koulutoverini Juha Riikonen oli tässä arvottamistyössä erinomaisen hyvä, nopea ja selkeä.

Eri kokoonpanoissa vietimme sitten useamman viikonlopun maantiellä paikkoja katsellen. Muutaman kunnan kanssa sovittiin lähemmistä neuvotteluista. Erinäisten mutkien jälkeen päädyimme Artjärvelle, 122 km Helsingistä itään.

Samaa tahtia hakuprosessin kanssa perustettiin hankkeelle kannatusyhdistys, joka kiehtovan Metsäkulman koulukiinteistön osti. Suuren remontin talot tarvitsivat. Luokkahuoneet jaettiin pienemmiksi makuukammareiksi, putkityöt olivat vaativat, ja se maa. Voih!

Nyt aikaa taaksepäin katsoen muutamat henkilöt tekivät käsittämättömän määrän raakaa työtä hankkeen eteen. Todella ansaitusti kurssikeskuksen nimeksi tuli Tottila uutteran Torsten Sannamon mukaan, joka läpityösti koko koulurakennuksen. Että siitä tuli viihtyisä! Helga ja Jorma Waltonen, Steiner-koulun vanhempia ja kannatusyhdistyksen, naistoimikunnan ym. ahkerat jäsenet, jaksoivat usean vuoden ajan huolehtia talkooporukan ruuista. Siinä sivussa ikään kuin huomaamatta raivattiin ulkorakennukset Jopen kanssa. Miesporukalla rakennettiin Helsingissä koulun veistosalissa iltaisin komeat kerrossängyt, pöydät, tuolit ym. Niiden muotokielikin oli muuta kuin suoraa viivaa ja väri oli kaunis, tumman murrettu punainen.

Tottilan sauna oli saunoista paras. Sen löylyt ja lämpö olivat pehmeät, ihoa hivelevät. Lämpö riitti seuraavaan päivään, niin että siivous ja tiskaus eivät tuottaneet ongelmaa, kun lämmintä vettä oli tarpeeksi saatavilla.

Kiinteistön remontointiin saatiin jatkossa tarpeeseen tullut avustus Raha-automaattiyhdistykseltä, sillä hanke oli iso pienelle aktiiviporukalle.

Niin, se maa... Kannatusyhdistys teki paljon töitä varojen hankkimiseksi. Tarkoitus oli myydä mm. omalla koululla biodynaamisesti viljeltyjä vihanneksia syksyllä. Meillä oli joukossamme todellinen aarre, Pentti Valkama, jonka viisaita sanoja moni kantaa sisimmässään ja jonka oppeja on pyritty toteuttamaan. Hänen johdollaan maata hoidettiin ja siemenet kylvettiin.

Peltohehtaari oli ollut vuosikaudet vuokralla naapurille. Lähinnä alalla oli tehoviljelty vehnää. Kun kesä koitti, savinen maa kuivui, halkeili ja muistutti vanhan elefantin nahkaa. Näen sen sieluni silmin ikuisesti.

Poloiset vihanneksemme hoidettiin biodynaamisten ohjeitten mukaan. Maa oli niin kivikovaa, että kasvuun pyrkivistä porkkanoista tuli kuutioita lähelle maan pintaa. Eikä muistakaan sinä vuonna sen kummoisempaa satoa saatu. Tottilan alkuvaiheet myötäeläneenä tiedän, mitä on sisu!

Meidän peltomme alkoi elää ja tuottaa ajan myötä. Muistan sen kevään, kun steinerkoululaiset tulivat Tottilaan. Istutimme perunaa. Vaon vieressä pieni pojannaskali kysyi minulta ihmeissään, että hei, miksi sä paat ton perunan maahan? Sehän on jo valmis! Lähetin kiitoksen taivaisiin saakka: onneksi on Tottila. Se, jos mikä, on todella tarpeen.

ITU:sta tuttu Merja Ekholm toimii Tottilan kurssikeskusta ylläpitävän kannatusyhdistyksen rahastonhoitajana